

วิวัฒนาการการถ่ายทอดการบรรเลงจะเซ้: การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์

นายเหมราช เหมหงษา

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพื้นฐานการศึกษา ภาควิชาสารัตถศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2541

ISBN 974-331-089-4

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**THE EVOLUTION OF THE TRANSMISSION IN JAKHAE
PERFORMANCE: A HISTORICAL RESEARCH**

Mr.Hemarat Hemhongs

สถาบันวิทยบริการ
**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Foundations of Education**

Department of Foundations of Education

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1998

ISBN 974-33-089-4

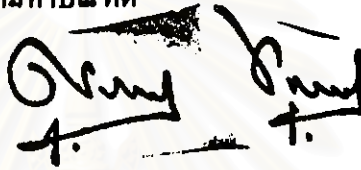
หัวข้อวิทยานิพนธ์   วิวัฒนาการการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้: การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์

โดย   นายเหมราช เหมหงษา

ภาควิชา   สारัตตศึกษา

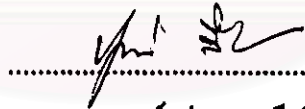
อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ สัจกุล

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ สุภวัฒน์ ชุตินวงศ์)

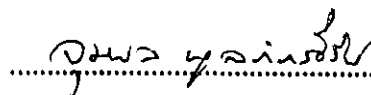
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ประภาศรี สีหอำไพ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ สัจกุล)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.จุมพล พูลภัทรชีวิน)

C840095: : MAJOR FOUNDATIONS OF EDUCATION

KEY WORD: EVOLUTION / TRASMISSION / JAKHAE PERFORMANCE

HEMARAT HEMHONGSA: THE EVOLUTION OF THE TRANSMISSION IN JAKHAE PERFORMANCE: A HISTORICAL RESEARCH. THESIS ADVISOR: ASST. PROF.

KANNIGA SACHAKUL, Ph.D. 271 pp. ISBN 974-831-089-4

This historical-oriented research, using the methodology of narrative history, aims to study the evolution of the transmission of Jakhae playing skills from the reign of King Rama VI until the present time and to study the theoretical and practical knowledge in this transnmion of these artistic skills as well as the transmission process in both formal and informal manners.

This analysis of theoretical knowledge and practical skills in Jakhae playing involved in the transmitting process from King Rama VI until the present time reveals that during the region of King Rama VI, there were 6 Jakhae virtuosoa, namely: Phraya Prasaenduriyasap (Plaek Prasarnsap), Luang Wong Jakhae Rub (Toh Kamolawatin), Mr. Chum Kamolwatin, Mr. Chang Saengdaoden, Mr. Sangwan Kulawankee, Mr. Sawaeng Apaiwong. These Jakhae virtuosos transmitted directly skills in Jakhae playing in traditional Thai manner which consists of 1) a person-to-person teaching method 2) a memory-based teaching method 3) a teacher-imitating teaching method. In the transmission of knowledge and skills, two schools distinguished themselves, one under Master Ratee Wisetsurakarn and the other under Master Thongdee Sucharikul.

The study on theoretical knowledge and practical skills in Jakhae playing in the two schools shows that Master Ratee Wisetsurakarn transmitted musical skills in a direct fashion which consists of 1) checking the basic musical aptitude of the students 2) instilling ethical values of Thai musicians 3) using a traditional teaching method while Master Thongdee Sucharikul transmitted Jakhae-playing skills by 1) using a traditional teaching method 2) using a formal educational method 3) instilling ethical values of Thai musicians.

In the past, students were encouraged to derive theoretical knowledge from practice. Nowadays both theoretical knowledge and practical knowledge are of equal importance due to the fact that latter is used to develop theoretical knowledge as formal education gains more and more momentum in the Thai society.

Analysis of the formal transmitting process of Jakhae-playing skills reveals that the kings were the patrons of these musical skills especially during the reign of King Rama VI who considered education as a means to develop a potential in Thai musicians. As a result, the tranamitting process of Jakhae-playing skills ahifted from a traditional process to a person-to-person teaching method which has become a subject of study in its own right in formal education with curricular development, a teaching process and the use of information technology in present-day education. However, the master-student relationship always continues to prevail in the transmitting process of Jakhae-playing skills. The characteristics of good Thai musical masters continues though discreetly in the teaching process with its beneficial influences on the students' behavior. This leads to a body of knowledge, understanding and deep gratitude on the part of the students; thus contributing to the development of the transmitting process of Jakhae-playing skills.

ภาควิชา..... ศึกษาศาสตร์

ลายมือชื่อนิติศ..... นพพร นพนพร

สาขาวิชา..... ศึกษาศาสตร์

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... นพพร นพนพร

ปีการศึกษา..... 2541

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลงด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ สัจกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตรวจสอบ และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ประภาศรี สีหอำไพ อาจารย์ ดร.จุมพล พูลภัทรชีวิน คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณทนายทระกูลธนโกเศศ ทนายทระกูลวิเศษสุรการ อาจารย์ ศักรินทร์ สุบุญ อาจารย์ชิตพงษ์ ส่งเสริมวรกุล อาจารย์ภัทร เครือสุวรรณ อาจารย์ปรกรณ์ รอดช้างเผื่อน อาจารย์สุวิณา แสงทับทิม อาจารย์พรรณิภา ประสิทธิ์เสาวภาคย์ ที่กรุณาให้สัมภาษณ์และข้อความรู้ต่าง ๆ

ขอขอบพระคุณอาจารย์พรทิพย์ อินทิวโรทัย อาจารย์สิริวิรัช ชูสวัสดิ์ อาจารย์สุขสันต์ พ่วงกลัด ที่มีส่วนช่วยชี้แนะแนวทางและให้ความรู้ในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่กองวิชาการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ห้องสมุดคณะครุศาสตร์ ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ ห้องสมุดวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบระลึกถึงคุณพ่อ คุณแม่ และพี่ชายคนเดียวของผู้วิจัยที่เอื้ออำนวยความสะดวกทุกอย่างแก่ผู้วิจัย และขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ สัจกุลอีกครั้ง อาจารย์ประยูร พิภพ อาจารย์สำเนียง บัวทั้ง อาจารย์ระดี วิเศษสุรการ อาจารย์ทองดี สุจริตกุล และอาจารย์ศักรินทร์ สุบุญ ที่ผู้วิจัยถือว่าครูทุก ๆ ท่านดังกล่าวมานี้ ท่านเป็นครูไทยที่ช่วยทำให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจ และมีสำนึกในคำว่าคนตรีไทยได้อย่างแท้จริง

เหมราช เหมหงษา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภูมิ	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ภ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	9
คำจำกัดความในการวิจัย	10
ขอบเขตของการวิจัย	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	11
2 วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง	12
บทบาทและความสำคัญของจะเข้	12
ประวัติความเป็นมาของจะเข้	12
บทบาทและหน้าที่ที่มีต่อสังคมไทย	18
รูปลักษณ์และขนาดของจะเข้	20
ประวัติจะเข้ในประเทศไทยที่สำคัญ	24
ความสัมพันธ์ระหว่างกระจับปี่และจะเข้	32
ศุวียงคศิลป์นันทนาการบรรเลงจะเข้ (เอตทัคคะ) ในสมัยรัชกาลที่ 6.....	40
ตระกูลถนนโกเศศและคณะบางขุนพรหมได้.....	63
ผู้หญิงชาววัง	74

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย ..... 80 การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 80 ข้อมูลด้านเอกสาร ..... 80 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ..... 85 การวิเคราะห์ข้อมูล ..... 87 การสังเคราะห์ข้อมูล ..... 87 การนำเสนอข้อมูล 87
4	ผู้สืบทอดการบรรเลงจะเข้จากครูโบราณ..... 89 ชีวประวัติครูระดี วิเศษสุรการ ที่มีผลต่อกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลง จะเข้ ..... 89 การถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ของครูระดี วิเศษสุรการ ..... 119 ชีวประวัติครูทองดี สุจริตกุล ที่มีผลต่อกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลง จะเข้ ..... 141 การถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ของครูทองดี สุจริตกุล 158
5	การถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้สู่ยุคปัจจุบัน ..... 164 ผู้สืบทอดสายครูระดี วิเศษสุรการ..... 171 ผู้สืบทอดสายครูทองดี สุจริตกุล 182
6	วิวัฒนาการการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ ..... 195 กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ของสำนักครูโบราณ (ครูขงคศิลป์ ทางการบรรเลงจะเข้)..... 195 กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ของครูระดี วิเศษสุรการ ..... 198 กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ของครูทองดี สุจริตกุล ..... 200 กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ในยุคปัจจุบัน 201

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
7	สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ	203
	สรุปผลการวิจัย	203
	อภิปรายผลการวิจัย	212
	ข้อเสนอแนะ.....	222
	รายการอ้างอิง.....	223
	ภาคผนวก	233
	ภาคผนวก ก. อักษรานุกรมนามสกุลพระราชทานในพระบาทสมเด็จพระ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	234
	ภาคผนวก ข. โฉดเพลงสดสงวน (เถา) เพลงเทพบรรทมสามชั้น ของครูระดี วิเศษสุรการ.....	238
	ภาคผนวก ค. วิธีการบรรเลงจะเข้ตามแบบของครูระดี วิเศษสุรการ.....	242
	วิธีการบรรเลงจะเข้ตามแบบของครูทองดี สุจริตกุล	246
	ภาคผนวก ง. เกณฑ์การประเมินด้านจะเข้ของทบวงมหาวิทยาลัย	250
	ประวัติผู้วิจัย	264

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ตารางการเรียนการสอนวิชาทักษะการบรรเลงจะเข้ของภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.....	126
2	ผลงานและเพลงเก่าของครูระดี วิเศษสุรการ ที่ได้รับการถ่ายทอดจากครูจะเข้โบราณ.....	138
3	ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ทางการบรรเลงจะเข้ตามสายของครูระดี วิเศษสุรการ และครูทองดี สุจวิตกุล.....	168
4	สรุปผลการวิเคราะห์ในความเป็นผู้สืบทอดการบรรเลงจะเข้จากครูโบราณ (ดุริยางคศิลป์).....	207
5	สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการสืบทอดการบรรเลงจะเข้ ในกลุ่มผู้สืบทอด (ลูกศิษย์) ทั้ง 3 ท่าน สายครูระดี วิเศษสุรการ	208
6	สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ ในกลุ่มผู้สืบทอด (ลูกศิษย์) ทั้ง 3 ท่าน สายครูทองดี สุจวิตกุล	210

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	แผนภาพขนาดของจะเข้โบราณขนาดกลาง.....	22
2	แผนภาพชื่อเรียกส่วนประกอบต่าง ๆ ของจะเข้.....	23
3	แผนภาพบ้านดุริยางคศิลป์ป็นทางการบรรเลงจะเข้.....	69
4	แผนภาพแสดงตำแหน่งบ้านพักอาศัยของดุริยางคศิลป์ป็นทางการบรรเลง จะเข้.....	70

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย